

„Напоследък моята глухота се усили. Но азъ не мога да обадя на хората, че ставамъ глухъ. Въ всѣка друга професия това е възможно. Въ моята — това не е възможно“.

„И тоя творецъ на вѣчната музика — трѣбваше приживе още да се готви за вѣчно мълчание.“

„И той бѣ винаги дълбоко влюбенъ — и не той творѣше тия симфонии и сонати на безсмъртието, а неговата безсмъртна любима. Съ нейното име той издъхва, — и съ думитѣ: Ти моя безсмъртна любима!..“

„Сжщиятъ неговъ най-близъкъ приятелъ Вегелеръ пише за него, че той не знае никой периодъ отъ живота му, въ който той да не е билъ дълбоко влюбенъ.“

„А самъ Бетховенъ пише:

Този, който сѣе любовъ, жъне сълзи.

Бетховенъ жъна и своитѣ бездѣни симфонии.“

Следъ тия думи артистката рецитира съ дикция, достойна за Бетховена, неговото любовно писмо до тая непозната и до сега безсмъртна любима. Всички въ салона на театъра се изправихме — и тъй слушахме това писмо, безъ адресъ, безъ каквито и да е означения.

И артистката се оттегли съ бавни стѣпки отъ сцената. А публиката още стоеше.

Следъ малко тя пакъ се върна и отново рецитира съ сжщия сърдеченъ, задушевенъ, още по-мистиченъ тонъ думитѣ на голѣмия критикъ Винсенъ д'Инди:

„Коя си ти, велика безсмъртна любима! Ти ли си, любезна Амалия Зебалдъ? Ти ли прелъстителна Джулета Гикарди? Ти ли, блѣскава Гикарди? Ти ли, графиня Бабетъ, проста хубавице, на която сж посветени вариациитѣ опусъ 34 и първиятъ концертъ на пиано? Ти ли, мила Цецилия Доротея? Ти ли, мадамъ фонъ Йеглерзее? Ти ли, прелестна Мария Биготъ отъ Франция, която най-напредъ си могла да прочетешъ и да чуешъ страшната и безсмъртна Апасионата следъ разходка презъ буря съ автора и измокрена цѣла? Ти ли, Пахлеръ Кошакъ, страстна есенъ на Бетховена, за която той пише, че си му вѣренъ стражъ на разцвѣта на неговия духъ?“

Да не си пъкъ ти, палава и дяволита Бетина, или ти Неизвестна, за усмивката на която той е чакалъ толкова?

Кажете. Защото, ако да не бѣхте на пжтя му въ живота, иначе никой нищо нѣмаше да знае за васъ. Кажете коя е тая, на която той пише въ писмото си:

„Само като помисля за тебъ, бурно затупти сърдцето ми.“ Кажете, за кого сж писани тия страшни симфонии и сонати? Кажете, коя го е отчайвала и коя го е правила тъй блаженъ, за да пише своитѣ тревоги въ дивни симфонии?

И той умрѣ глухъ. Не чу бурята, която бѣ забучала на смъртния му часъ. А само извика на окръжаващитѣ го приятели:

„Ржкоплѣскайтѣ, комедията се свърши. А после, преди да издъхне подъ блѣсъка на свѣткавицитѣ и тътнежа и гърмотевицитѣ, прошѣнна едно име и рече: „Ти, моя безсмъртна любима!“